

Ana Sayfa > Çeşitli Bilgiler > MEVZUATTAKİ SON DEĞİŞİKLİKLER >
2022 Mevzuattaki Son Değişiklikler > 2022 Kasım > Çevre Yönetimi Hizmetleri Hakkında Yönetmelik

R.Gazete No: 32000

R.G. Tarihi: 1.11.2022

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından:

ÇEVRE YÖNETİMİ HİZMETLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM Başlangıç Hükümleri

Amaç

 MADDE 1- (1) Bu Yönetmeliğın amacı, çevre yönetimi hizmeti vereceklerin taşıması gereken şartlara, belgelendirilmelerine ve yükümlölüklerine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

 MADDE 2- (1) Bu Yönetmelik, çevre mevzuatı ve 10/9/2014 tarihli ve 29115 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğı uyarınca çevre yönetimi hizmeti verecek personelin, çevre yönetim birimlerinin ve çevre danışmanlık firmalarının taşıması gereken şartları, yükümlölüklerini, çalışma usul ve esaslarını, yeterlik belgesi başvurularının yapılması ve değerlendirilmesi ile yeterlik belgelerinin verilmesi, denetlenmesi, askıya alınması ve iptali ile ilgili konuları kapsar.

Dayanak

 MADDE 3- (1) Bu Yönetmelik, 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun ek 2 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

 MADDE 4- (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aylık faaliyet raporu: İşletmelerin çevre mevzuatına uygunluğının ve işletmelerde çevre ile ilgili alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığının değerlendirildiğı, her ay en az bir adet hazırlanması gereken raporu,

b) Bakanlık: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı,

- c) Çevre danışmanlık firması: Çevre yönetimi hizmeti vermesi için Bakanlık tarafından yetkilendirilen tüzel kişiyi,
- ç) Çevre danışmanlık firması yeterlik belgesi: Çevre yönetimi hizmeti vermesi için çevre danışmanlık firmasına Bakanlık tarafından verilen yeterlik belgesini,
- d) Çevre yönetim birimi: Çevre yönetimi hizmeti vermek üzere tesis veya işletmelerin bünyesinde kurulan birimi,
- e) Çevre yönetim birimi yeterlik belgesi: Çevre yönetimi hizmeti vermesi için çevre yönetim birimine Bakanlık tarafından verilen yeterlik belgesini,
- f) Çevre yönetimi hizmeti: Çevre Kanunu ve bu Kanuna göre yürürlüğe konulan düzenlemeler uyarınca tesis ve işletmelerin mevzuata uygunluğunun, alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığının değerlendirildiği ve çevre mühendisleri, çevre yönetim birimleri, çevre danışmanlık firmaları veya Bakanlığın bu Yönetmelikle belirlediği kişiler tarafından verilen hizmeti,
- g) Çevre yönetimi hizmeti yeterlik belgesi: Çevre yönetimi hizmeti vermek üzere, Bakanlık tarafından çevre mühendislerine veya yetkilendirilmiş kişilere verilen yeterlik belgesini,
- ğ) Firma: Çevre danışmanlık firmalarını,
- h) İç tetkik raporu: İşletmelerin, çevre mevzuatına uygunluğunun, işletmelerde çevre ile ilgili alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığının değerlendirildiği çalışmaların sonuçlarını içeren, her yıl en az bir adet hazırlanması gereken raporu,
- ı) İl Müdürlüğü: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğünü,
- i) İş günü: Çevre yönetimi hizmetinin verilmesi için aylık çalışma takviminde belirlenen hafta içi çalışma gününü,
- j) İşletme: Tesis ve faaliyetleri,
- k) Koordinatör: Çevre danışmanlık firmasının ve firmada çalışan personelin bu Yönetmelikte tanımlanan yükümlülükler uyarınca sağlıklı ve etkin bir şekilde çalışması için gerekli organizasyonu yapan, Bakanlığa ve işletmelere karşı sorumlu olan çevre mühendisini,
- l) Personel: Çevre yönetimi hizmeti yeterlik belgesi bulunan çevre mühendislerini veya yetkilendirilmiş kişileri,
- m) Sistem: Bu Yönetmelik uyarınca yürütülecek tüm iş ve işlemlerin yapıldığı Bakanlık tarafından hazırlanan elektronik ortamı,
- n) Sözleşme: Çevre yönetimi hizmeti alımı sözleşmesini,
- o) Tam süreli istihdam: İşletmede, çevre yönetimi biriminde veya firmada çalışacak personelin sigorta primlerinin ayın tamamında bu işletmeden, çevre yönetim biriminden veya firmadan yatırıldığını ifade eden çalıştırma şeklini,
- ö) Vize dönemi: Çevre mühendislerine, yetkilendirilmiş kişilere, çevre yönetim birimlerine ve çevre danışmanlık firmalarına yeterlik belgelerinin verildiği tarihten itibaren geçerli olan dört yıllık süreyi,
- p) Yer uygunluk yazısı: İl Müdürlüğünce gerçekleştirilen yerinde inceleme neticesinde, çevre yönetimi hizmeti yürütebilmek için çevre danışmanlık firması yeterlik belgesi almak isteyen firmaların, gerekli personel sayısı ve çalışma şartlarına uygun olacak şekilde çalışma mekânı, toplantı salonu, arşiv alanı ve hizmet aracı gibi fiziksel şartlarının Bakanlığın yayınladığı formata göre sağlandığını gösteren, başvuru tarihinden itibaren en geç 60 gün içinde İl Müdürlükleri tarafından hazırlanan ve onay tarihinden itibaren 180 gün geçerliği bulunan yazıyı,

- r) Yeterlik belgesi: Çevre yönetimi hizmeti yeterlik belgesini, çevre yönetim birimi yeterlik belgesini ve çevre danışmanlık firması yeterlik belgesini,
- s) Yetkilendirilmiş kişi: Çevre yönetimi hizmeti vermek üzere Bakanlık tarafından çevre yönetimi hizmeti yeterlik belgesi verilerek yetkilendirilen çevre mühendisi dışındaki kişiyi,
- ş) Yetkili makam: Bakanlık merkez ve taşra teşkilatını,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Çevre Yönetimi Hizmeti Alma Şartları, Yeterlik Belgesi Başvuru

Şartları ve Yükümlülükler

Çevre yönetimi hizmeti alma şartları

- **MADDE 5-** (1) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 listesinde yer alan işletmeler; Bakanlıktan yeterlik belgesi alarak çevre yönetim birimlerini kurmak veya çevre danışmanlık firmalarından çevre yönetimi hizmeti almak zorundadır.
- (2) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-2 listesinde yer alan işletmeler; en az bir personeli sürekli istihdam etmek veya Bakanlıktan yeterlik belgesi alarak çevre yönetim birimlerini kurmak veya çevre danışmanlık firmalarından çevre yönetimi hizmeti almak zorundadır.
- (3) Belediyeler, il özel idareleri, mahallî idare birlikleri, organize sanayi bölgeleri, ihtisas organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri ve serbest bölgelerin yönetimleri veya bunların iştirakleri; Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 listesinde yer alan işletmeleri için birinci fıkrada, EK-2 listesinde yer alan işletmeleri için ise ikinci fıkrada belirtilen şartları yerine getirmek zorundadır.
- (4) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 veya EK-2 listesinde yer almayan işletmeler çevre yönetimi hizmeti alabilir. Bu işletmeler tarafından çevre yönetimi hizmeti alınması halinde, bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanması zorunludur.
- (5) Mevsimlik çalışan veya faaliyetine ara veren işletmelerin çalışma sürelerini İl Müdürlüklerine yazılı olarak bildirmeleri durumunda, sadece çalıştığı dönem içinde çevre yönetimi hizmeti alması zorunludur.
- (6) İşletmeler ile çevre yönetimi hizmeti verecek firmalar arasında sözleşme imzalanır. Beşinci fıkra kapsamında mevsimlik çalışan veya faaliyetine ara veren işletmelerin çevre mevzuatı kapsamında yapması gereken beyan ve bildirimleri devam ettiği sürece bu sözleşme geçerliğini korur.
- (7) İşletmeler bünyelerinde görev yapan personelin ayrılması, yeterlik belgesinin askıya alınması veya iptal edilmesi, kurdukları çevre yönetim biriminin yeterlik belgesinin askıya alınması veya iptal edilmesi, firmayla yapmış oldukları sözleşmenin iptal edilmesi, sözleşme süresinin sona ermesi, firmanın yeterlik belgesinin askıya alınması veya iptal edilmesi durumunda; bu tarihlerden itibaren en geç 30 gün içinde başka bir personel istihdam etmek veya çevre yönetim birimi kurmak veya firmadan çevre yönetimi hizmeti almak zorundadır.

Yeterlik belgesi başvuru şartları

 MADDE 6- (1) Çevre Yönetimi Hizmeti Yeterlik Belgesi;

- a) Üniversitelerin çevre mühendisliği bölümü mezunlarına mezuniyet belgeleriyle,
- b) Üniversitelerin çevre mühendisliği hariç diğer mühendislik bölümlerinden veya ilgili fakültelerin fizik, kimya, biyoloji, biyokimya, jeoloji bölümlerinden mezun olanlardan; çevre mühendisliği, çevre bilimleri, çevre teknolojileri veya çevre yönetimi konularında tezli lisansüstü eğitim almış olanlara mezuniyet belgeleriyle,
- c) Üniversitelerin mühendislik bölümlerinden veya ilgili fakültelerinin fizik, kimya, biyoloji, biyokimya, jeoloji bölümlerinden mezun olanlardan; Bakanlık veya mülga Çevre Bakanlığı veya mülga Çevre ve Orman Bakanlığı veya mülga Çevre ve Şehircilik Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatlarının; çevre ile ilgili teknik birimlerinde çevre mevzuatı kapsamında en az yedi yıl çalışmış olanlara, durumlarını gösteren resmi yazıyla,

sistem üzerinden başvuru yapmaları halinde verilir.

(2) Çevre yönetim birimi yeterlik belgesi, tam süreli istihdam edilen en az iki personelden oluşan ve bunlardan;

- a) En az birinin bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca belgelendirildiği,
- b) En az birinin çevre ile ilgili üç yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olduğu,
- çevre yönetim birimlerine, sistem üzerinden başvuru yapmaları halinde verilir.

(3) Çevre danışmanlık firması yeterlik belgesi;

a) Mesleği ile ilgili tam süreli istihdam edilen, 4/5 oranında birinci fıkranın (a) bendi uyarınca çevre mühendisi olarak belgelendirilen en az beş personelden oluşan ve bunlardan;

- 1) En az birinin çevre ile ilgili yedi yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip koordinatör olduğu,
- 2) En az birinin çevre ile ilgili beş yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olduğu,
- 3) En az birinin çevre ile ilgili üç yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olduğu,

4) Diğerlerinin birinci fıkranın (a) veya (b) bendi uyarınca belgelendirilen yeni mezun personel olabileceği.

b) Geçerli yer uygunluk yazısı bulunan,

c) Çevre ile ilgili mühendislik, müşavirlik, araştırma geliştirme, etüt, fizibilite, proje, rapor, eğitim ve benzeri konularda çalışıldığını gösteren Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi bulunan,

firmalara, sistem üzerinden başvuru yapmaları halinde verilir.

(4) Personelin hastalık veya doğum nedeniyle izne ayrılması ve bu durumu resmi belge ile sistem üzerinden bildirmesi halinde; hizmet verilen işletmelere diğer personel tarafından 7 nci maddenin ikinci veya üçüncü fıkrasında yer alan hizmet süreleri kapsamında hizmet verilebilmesi koşulu ile çevre yönetim biriminde veya firmada en fazla 120 gün ikinci veya üçüncü fıkrada geçen, koordinatör hariç personel sayısı ve tecrübesi ile ilgili yeterlik şartları aranmaz.

(5) Birinci fıkra kapsamında yeterlik belgesi alacak personel ile üçüncü fıkra kapsamında yeterlik belgesi alacak firmanın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde adı geçen yetkililerinin kamu görevinden çıkarılmamış olması gerekir.

(6) Şahıs şirketlerine çevre danışmanlık firması yeterlik belgesi verilmez.

(7) Bakanlık gerekli gördüğü hallerde kamu hizmetinin yürütülmesine yönelik arz ve talep dengesini dikkate alarak yeterlik belgesi almak isteyen firmaların veya firmalar tarafından açılacak subelerin sayısına ilişkin bölgesel planlamalar yapabilir.

Yükümlülükler

 MADDE 7- (1) Personelin yükümlülükleri şunlardır:

- a) Çevre yönetimi hizmetini çevre mevzuatına uygun bir şekilde yürütmek, koordine etmek, çevre yönetimi hizmeti çalışmalarını düzenli aralıklarla izleyerek ilgili mevzuatta belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini tespit etmek.
- b) İşletmeye hizmet vermeye başladığı tarihten itibaren Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğinin EK-1 listesinde yer alan işletmeler için ayda en az iki adet, EK-2 listesinde yer alan veya EK-1 veya EK-2 listesinde yer almayan işletmeler için ayda en az bir adet olmak üzere aylık faaliyet raporunu hazırlamak ve işletme sahibi veya sorumlusu ile birlikte imzalayarak en geç bir sonraki ay yapılacak ilk işletme ziyaretinde işletmeye sunmak, ayrıca aylık çalışma takviminde belirtilen tarihte işletmeye ait o ziyarete ilişkin ön değerlendirmeleri sistem üzerinden kaydetmek.
- c) İşletmeye ilk defa hizmet verilecek ise, işletmeye hizmet vermeye başladığını gösteren sözleşme tarihinden itibaren ilk 30 gün içinde bir adet ve sözleşme tarihini takip eden ilk 12 ay içinde de bir adet olmak üzere ilk yıl için en az iki adet, devam eden yıllarda sözleşme tarihini takip eden her 12 ayda en az bir adet olmak üzere, işletmenin genel durumunu kapsayan iç tetkik raporunu hazırlamak ve işletme sahibi veya sorumlusu ile birlikte imzalayarak işletmeye sunmak.
- ç) İşletmeye ilk defa hizmet verilecek ise, işletmeye hizmet vermeye başladığını gösteren sözleşme tarihinden itibaren ilk 90 gün içinde bir adet ve sözleşme tarihini takip eden ilk 12 ay içinde de bir adet olmak üzere ilk yıl için en az iki adet, devam eden yıllarda sözleşme tarihini takip eden her 12 ayda en az bir adet olmak üzere, işletme çalışanlarının ve sorumlularının en az yüzde 60'ına eğitim vererek eğitime katılım tutanaklarını düzenlemek.
- d) İşletme çalışanlarına ve sorumlularına yönelik düzenlenecek eğitimleri, işletmenin faaliyet gösterdiği sektöre, üretim yöntemine, çevresel etkilerine ve tabi olduğu çevre mevzuatına uygun olarak yapmak.
- e) Mevsimlik çalışan veya faaliyetine ara veren işletmelere çevre yönetimi hizmeti verilmesi durumunda, işletmenin faaliyette bulunduğu süre içinde en az bir adet iç tetkik raporu hazırlamak ve işletme çalışanlarına ve sorumlularına eğitim vermek.
- f) İç tetkik raporlarını, aylık faaliyet raporlarını ve eğitim ile ilgili dokümanları Bakanlığın internet sayfasında ilân edilen formatlara uygun olarak hazırlamak.
- g) İşletmede uygunsuzluk tespit edildiğinde, tespit edilen uygunsuzluğu aylık faaliyet raporunda belirtmek, uygunsuzluğun çevresel etkisinin önemine göre en geç 90 gün içinde giderilmesi için işletme sahibine veya sorumlusuna önerilerde bulunmak, uygunsuzluğun giderildiği tarihten itibaren 30 gün içinde yapılan işlem ve uygunsuzluğun giderilmesine ilişkin sonucu aylık faaliyet raporuna yazmak, uygunsuzluğun süresi içinde giderilmemesi halinde uygunsuzluğu yazılı olarak İl Müdürlüğüne bildirmek.
- ğ) İşletmenin Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği uyarınca alması gerekli çevre izni veya çevre izin ve lisans belgelerinin alınması ve bu belgelerin yenilenmesi çalışmalarını yürütmek.
- h) İşletmenin çevre mevzuatı uyarınca yapılması gereken beyan ve bildirimlerini belirtilen formatta, zamanında ve eksiksiz olarak yapmak.
- ı) Yetkili makam tarafından istenecek bilgi ve belgeleri belirtilen formatta, zamanında ve eksiksiz olarak sunmak.

i) Yürüttüğü bütün çalışmaları imzalı belgeler halinde, işletmeye hizmet verdiği tarihten itibaren son beş yıl işletmede elektronik veya fiziki olarak muhafaza etmek ve bu süre içinde yetkili makam tarafından istendiğinde sunmak.

j) Yetkili makam tarafından yapılacak plânlı veya haberli denetimler sırasında işletmede hazır bulunmak ve istenen bilgi ve belgeleri sağlamak.

k) İşletme ile ilgili öğrendikleri ticarî sır mahiyetindeki bilgileri saklı tutmak.

l) Çevre yönetimi hizmeti verdiği işletmeler için hazırlanan aylık çalışma takviminde belirtilen günde, sistem üzerinden kaydedilen günün en az birinci veya ikinci yarısında işletmede bulunmak ve işletme ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

m) Bakanlık tarafından yapılacak veya yaptırılacak, çevre mevzuatı ile ilgili eğitim, toplantı ve benzeri bilgilendirici faaliyetlere katılmak.

(2) Çevre yönetim birimlerinin yükümlülükleri şunlardır:

a) Kendisi ile aynı vergi numarasına sahip işletmelerine çevre yönetimi hizmeti vermek.

b) Bu maddenin birinci fıkrasında yer alan iş ve işlemlerin yerine getirilmesini sağlamak.

c) Personelin günde bir işletmeden fazla olmayacak şekilde çevre yönetimi hizmeti vermesini sağlamak.

ç) Personelin işe başlaması veya işten ayrılması durumunda 30 gün içinde gerekli değişikliği sistem üzerinden yapmak.

d) 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen personel ile ilgili asgari şartların sağlanamaması hâlinde 30 gün içinde bu şartları sağlamak.

e) Personelin, Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 listesinde yer alan işletmelerin her biri için ayda en az iki iş günü, EK-2 listesinde yer alan işletmelerin her biri için ayda en az bir iş günü olmak üzere, ayda en fazla 16 iş gününe eşdeğer işletmeye hizmet vermesini sağlamak.

f) Personelin, Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 veya EK-2 listelerinde yer almayan işletmeler için bu fıkranın (e) bendinde belirtilen hizmet sürelerinin dışındaki bir iş gününde, günde bir işletmeye hizmet vermesini sağlamak.

g) Personelin izin veya rapor alması halinde, bu personel üzerindeki Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 veya EK-2 listelerinde yer alan işletmelere 16 iş gününü aşmayacak şekilde diğer personel tarafından çevre yönetimi hizmeti verilmesini sağlamak veya bu işletmeler için ilave personel istihdam etmek.

ğ) Personelin hizmet vereceği işletmelere yapacağı ziyaret günlerini gösteren aylık çalışma takvimini, bir önceki ayın yirminci günü ile son günü arasında sistem üzerinden hazırlamak ve gerektiğinde o ay için hazırlanan çalışma takvimindeki ziyaret günleri ile ilgili ileriye dönük değişikliğe ilişkin güncelleme yapmak.

h) Çevre yönetimi hizmeti verdiği işletmeler için hazırlamak zorunda olduğu bilgi, belge ve raporların aslını işletmede, bir örneğini elektronik veya fizikî olarak çevre yönetim biriminde en az beş yıl süreyle muhafaza etmek.

ı) Çevre yönetim biriminin unvan veya adres değişikliği halinde, değişikliğin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde yeterlik belgesi başvurusu yapmak.

i) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 listesine giren işletmelere çevre yönetimi hizmeti verecek personelin çevre ile ilgili en az üç yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olmasını sağlamak.

j) Personelin Bakanlık tarafından yapılacak veya yaptırılacak, çevre mevzuatı ile ilgili eğitim, toplantı ve benzeri bilgilendirici faaliyetlere katılımını sağlamak.

(3) Çevre danışmanlık firmalarının yükümlülükleri şunlardır:

a) Birinci fıkrada yer alan iş ve işlemlerin yerine getirilmesini sağlamak.

b) Personelin günde bir işletmeden fazla olmayacak şekilde çevre yönetimi hizmeti vermesini sağlamak.

c) Koordinatörlerin en fazla sekiz iş gününe eşdeğer işletmeye çevre yönetimi hizmeti vermesini sağlamak.

ç) Personelin, Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 listesinde yer alan işletmelerin her biri için ayda en az iki iş günü, EK-2 listesinde yer alan işletmelerin her biri için ayda en az bir iş günü olmak üzere, ayda en fazla 16 iş gününe eşdeğer işletmeye hizmet vermesini sağlamak.

d) Personelin izin veya rapor alması halinde, bu personel üzerindeki Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 veya EK-2 listelerinde yer alan işletmelere 16 iş gününü aşmayacak şekilde diğer personel tarafından çevre yönetimi hizmeti verilmesini sağlamak veya bu işletmeler için ilave personel istihdam etmek.

e) Personelin, Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 veya EK-2 listelerinde yer almayan işletmeler için (ç) bendinde belirtilen hizmet sürelerinin dışındaki bir iş gününde, günde bir işletmeye hizmet vermesini sağlamak.

f) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 listesine giren işletmelere çevre yönetimi hizmeti verecek personelin çevre ile ilgili en az üç yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olmasını sağlamak.

g) İşletmeler ile sözleşmenin yapıldığı veya sona erdiği veya feshedildiği tarihten itibaren bu durumu en geç 30 gün içinde sistem üzerinden bildirmek.

ğ) Personelin hizmet vereceği işletmelere yapacağı ziyaret günlerini gösteren aylık çalışma takvimini, bir önceki ayın yirminci günü ile son günü arasında sistem üzerinden hazırlamak ve gerektiğinde o ay için hazırlanan çalışma takvimindeki ziyaret günleri ile ilgili ileriye dönük değişikliğe ilişkin güncelleme yapmak.

h) Çevre yönetimi hizmeti verdiği işletmeler için hazırlamak zorunda olduğu bilgi, belge ve raporların aslını işletmede, bir örneğini elektronik veya fizikî olarak firmada en az beş yıl süreyle muhafaza etmek.

ı) Personelin firmada işe başlaması veya işten ayrılması durumunda 30 gün içinde gerekli değişikliği sistem üzerinden yapmak.

i) 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen personel ile ilgili asgari şartların sağlanamaması hâlinde 30 gün içinde bu şartları sağlamak.

j) Firmaların devredilmesi veya ortaklarının değişmesi halinde, bu durumu değişikliğin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde sistem üzerinden bildirmek.

k) Firmanın unvan veya adres değişikliği halinde, değişikliğin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde yeterli belgesi başvurusu yapmak.

l) Kendisi ile aynı vergi numarasına sahip işletmelere çevre yönetimi hizmeti vermemek.

m) Çevre yönetimi hizmeti verilen işletmelerin çevre mevzuatı uyarınca yaptırmakla yükümlü oldukları ölçüm ve analiz hizmetlerini, firmanın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde adı bulunan kişiler veya firma personeli tarafından kurulan laboratuvarlara yaptırmamak.

- n) Firmanın ve çevre yönetimi hizmeti verdiği işletmelerin iletişim adreslerinde yapılan değişiklikleri 30 gün içinde sistem üzerinden güncel hale getirmek.
- o) Firmanın resmi yazışmalarda kullanılmak üzere Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) adresini temin etmek, firmanın faaliyetlerinin yer aldığı ve tanıtımının yapıldığı internet sitesini hazırlamak.
- ö) Personelin Bakanlık tarafından yapılacak veya yaptırılacak, çevre mevzuatı ile ilgili eğitim, toplantı ve benzeri bilgilendirici faaliyetlere katılımını sağlamak.
- p) İşletmeler ile yapılan sözleşmeleri 17 nci madde kapsamında Bakanlığın belirleyeceği asgari fiyat tarifesi üzerinden yapmak ve sözleşmede belirtilen fiyatın sağlandığına dair faturanın numarasını ve tarihini bir sonraki ay için hazırlanan aylık faaliyet raporuna yazmak, yetkili makam tarafından denetimlerde talep edilmesi halinde faturayı sunmak.

(4) Koordinatörün yükümlülükleri şunlardır:

- a) Birinci ve üçüncü fıkralarda sıralanan yükümlülüklerin etkin, doğru ve zamanında yürütülmesi için gerekli organizasyonu yapmak ve koordinasyonu sağlamak.
- b) Personel ile birlikte çevre izni veya çevre izin ve lisans başvurularını ilgili sistem üzerinden onaylamak.
- c) Personelin hazırladığı iç tetkik raporlarını incelemek, değerlendirmek ve imzalamak.
- ç) İşletmelere atanan üç yıldan az mesleki tecrübeye sahip personel ile birlikte iç tetkik ve eğitim çalışmalarına katılmak.
- d) Firmalara yapılan plânlı veya haberli denetimlerde hazır bulunmak ve istenen bilgi ve belgeleri sunmak.

(5) İşletmelerin yükümlülükleri şunlardır:

- a) Personelin etkin bir şekilde çalışması için gerekli araç, gereç ve uygun çalışma mekânını sağlamak ve bu hususta gerekli düzenlemeleri yapmak, çevre yönetimi hizmeti kapsamında talep edilen bilgi ve belgeleri zamanında temin etmek.
- b) Aylık faaliyet raporları, iç tetkik raporları ve eğitim dokümanları başta olmak üzere çevre yönetimi hizmetine ilişkin bilgi, belge ve raporların onaylı örneklerini elektronik veya fizikî olarak işletmede en az beş yıl süre ile muhafaza etmek.
- c) İşletmede uygunsuzluk tespit edilmesi durumunda uygunsuzluğu gidermek.
- ç) Bünyesinde görev yapan personelin ayrılması, yeterlik belgesinin askıya alınması veya iptal edilmesi, kurdukları çevre yönetim biriminin yeterlik belgesinin askıya alınması veya iptal edilmesi, firmayla yapmış oldukları sözleşmenin iptal edilmesi, sözleşme süresinin sona ermesi, firmanın yeterlik belgesinin askıya alınması veya iptal edilmesi durumunda; bu tarihlerden itibaren en geç 30 gün içinde başka bir personel istihdam etmek veya çevre yönetim birimi kurmak veya çevre danışmanlık firmasından çevre yönetimi hizmeti almak, bu süre içinde çevre kirliliğine neden olmayacak şekilde gerekli tedbirleri almak.
- d) İşletmede görev yapan personelin Bakanlık tarafından yapılacak veya yaptırılacak çevre mevzuatı ile ilgili eğitim, toplantı ve benzeri bilgilendirici faaliyetlere katılmasını sağlamak.
- e) İşletmeye yapılacak çevre mevzuatı ile ilgili plânlı veya haberli denetimleri denetim tarihinden önce firmaya bildirmek.
- f) Çevre yönetimi hizmetinin alınması ile ilgili hükümleri bu Yönetmelik dışında var ise mevzuatta yer alan diğer özel hükümlerle birlikte sağlamak.

(6) İşletmede tam süreli olarak istihdam edilen personel, o işletme bünyesinde çevre mevzuatı ve diğer mevzuat kapsamında görevlendirilebilir, ancak bu personelin farklı bir işletmede veya firmada veya kuruluştaki çevre mevzuatı veya çevre mevzuatı dışında başka bir mevzuata ilişkin yetkilendirmeler kapsamında elektronik sistemler üzerinden ataması yapılamaz.

(7) İşletmede, çevre yönetim biriminde veya firmada çalışan ve sistem üzerinden atanan personel çevre ile ilgili ölçüm ve analiz hizmetlerinin verildiği laboratuvarlarda görev alamaz.

(8) Firmada tam süreli istihdam edilen personel, firma bünyesinde bulunan çevre mevzuatına ilişkin diğer yetkilendirmeler kapsamında görevlendirilebilir, ancak bu personelin farklı bir firmada veya işletmede veya kuruluştaki çevre mevzuatı kapsamında elektronik sistemler üzerinden ataması yapılamaz.

(9) Firmada tam süreli istihdam edilen personelin, istihdam edildiği firmada veya farklı bir işletmede veya firmada veya kuruluştaki çevre mevzuatı dışında başka bir mevzuata ilişkin yetkilendirmeler kapsamında elektronik sistemler üzerinden ataması yapılamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yeterlik Belgesi Başvuruları ve Belgelerin Vize Edilmesi

Başvuruların yapılması ve değerlendirilmesi

 MADDE 8- (1) Bu Yönetmelik uyarınca Bakanlığa yapılacak başvurular 6 ncı maddede belirtilen şartlar sağlanarak, elektronik veya mobil imza ile sistem üzerinden yapılır. Başvurularda başvuru ücretinin yatırıldığını gösteren ödeme belgesi ile birlikte aşağıdaki belgelerin sisteme yüklenmesi istenir:

a) Çevre yönetimi hizmeti yeterlik belgesi başvurusunda;

1) Eğitim durumunu gösteren lisans veya lisansüstü diploma veya mezuniyet belgesi,

2) Son altı ay içinde çekilen vesikalık fotoğraf.

b) Çevre yönetim birimi başvurusunda;

1) Birimde çalışan tüm personelin sosyal güvenlik kurumu işe giriş bildirgeleri ve bağkur veya sigorta hizmet dökümleri,

2) Birimin unvan ve adres bilgilerini gösteren Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi.

c) Çevre danışmanlık firması başvurusunda;

1) Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi,

2) Firmada çalışan tüm personelin sosyal güvenlik kurumu işe giriş bildirgeleri ve bağkur veya sigorta hizmet dökümleri ile personel firma sahibi veya ortağı ise bu durumu gösteren güncel tarihli resmi belgeler,

3) Son 180 gün içinde alınan yer uygunluk yazısı.

(2) Tüm başvurularda sisteme güncel iletişim bilgileri (elektronik posta, telefon numarası ve benzeri) kaydedilir. Sistem üzerinden sunulan bilgilerde meydana gelecek değişiklikler, değişiklik tarihinden itibaren 30 gün içinde sistem üzerinden güncel hale getirilir.

(3) Başvurular 20 gün içinde değerlendirilir.

(4) Başvuruda eksik bilgi ve belge olması durumunda eksikliklerin 15 gün içinde tamamlanması istenir, tamamlanmaması halinde başvuru reddedilir.

(5) Sistem üzerinden sunulan belgelerin doğruluğu hakkında tereddüt oluşması halinde Bakanlık asıllarını isteyebilir.

(6) Başvurusu uygun bulunanlara sistem üzerinden elektronik ortamda, onaylandığı tarihten itibaren dört yıl geçerliği bulunan yeterlik belgesi verilir.

(7) Firmanın veya çevre yönetim biriminin unvan veya adres değişikliği ile personelin kimlik bilgisi değişikliği nedeniyle yapacakları yeterlik belgesi başvuruları sonucu, başvurusu uygun bulunanlara mevcut yeterlik belgesinin geçerlik süresi sonuna kadar yeni yeterlik belgesi düzenlenir.

Yeterlik belgelerinin vize edilmesi

 MADDE 9- (1) Yeterlik belgesi yenileme işleminin yapıldığı vize başvuruları ücrete tabidir.

(2) Vize işlemi için, mevcut yeterlik belgesinin geçerlik süresinin bitiminden en az 30 gün veya en fazla bir yıl önce sistem üzerinden başvuruda bulunulur.

(3) Yeterlik belgesi geçerlik süresinin sonuna kadar başvuru yapmayanların belgeleri askıya alınır ve bu süre içinde çevre yönetimi hizmeti veremezler.

(4) Yeterlik belgesi geçerlik süresinin bitiminden en az 30 gün önce vize başvurusu yapmayanlar veya askı süresi içinde vize başvurusu yapanlardan, belge ücreti yüzde 50 fazlasıyla alınır.

(5) Yeterlik belgesi geçerlik süresinin bitiminden önce veya askı süresi içinde vize başvurusu yaparak başvurusu uygun bulunanlara yeni yeterlik belgesi verilir.

(6) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yeterlik belgesi alanların yeterlik belgelerinin vize edilmesinde, vize başvurusu tarihinde Bakanlıkta çalıştıklarını belgelendirmeleri halinde ücret şartı aranmaz.

Yeniden başvuru

 MADDE 10- (1) Yeterlik belgeleri;

a) 12 nci maddenin beşinci veya altıncı fıkraları kapsamında iptal edilenler iptal tarihinden itibaren iki yıl sonunda,

b) Kendi talepleri doğrultusunda iptal edilenler iptal tarihinden itibaren 180 gün sonunda,

c) 12 nci maddenin yedinci fıkrası kapsamında iptal edilenler talep etmeleri halinde,

6 ncı maddede belirtilen şartları sağlamak koşulu ile başvuru ücretini yüzde 100 fazlasıyla ödeyerek yeniden yeterlik belgesi başvurusu yapabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Denetleme, Yeterlik Belgelerinin Askıya Alınması ve İptali

Personel, çevre yönetim birimi ve firmaların denetimi

MADDE 11- (1) Personel, çevre yönetim birimi veya firmaların, yeterliklerinin devam edip etmediği ve yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği yetkili makam tarafından, sistem üzerinden veya yerinden denetlenir.

(2) Yetkili makam tarafından, firmalara veya işletmelere yapılan haberli, plânlı veya ani denetim sonrasında, Ek-1'de yer alan personel değerlendirme formu veya Ek-2'de yer alan çevre yönetim birimi değerlendirme formu veya Ek-3'te yer alan çevre danışmanlık firması değerlendirme formundan uygun olanı doldurulur.

(3) Denetimler sonrasında verilen ceza puanlarının denetim tarihinden itibaren 30 gün içinde sisteme girilmesi gerekir, bu ceza puanları sistem üzerinden onaylandığı tarihten itibaren dört yıl geçerlidir.

Yeterlik belgelerinin askıya alınması ve iptali

MADDE 12- (1) Denetimler sonunda personelin veya çevre yönetim birimlerinin veya firmaların;

a) Yeterlik şartlarını taşımadıklarının tespit edilmesi halinde,

b) Ek-1 personel değerlendirme formu veya Ek-2 çevre yönetim birimi değerlendirme formu veya Ek-3 çevre danışmanlık firması değerlendirme formunda yer alan ceza puanları toplamının son dört yıl içinde 100 ceza puanı olması halinde,

yeterlik belgeleri 180 gün süre ile askıya alınır.

(2) Çevre yönetim birimleri veya firmaların 6 ncı maddede belirtilen personel sayısı ile ilgili asgari şartları sağlamaması halinde, yeterlik belgeleri 180 gün süre ile askıya alınır. Askı süresi içinde personel ile ilgili asgari şartların sağlandığının yazılı olarak Bakanlığa bildirilmesi halinde, yeterlik belgesi geçerlik süresi sonuna kadar sistem üzerinden aktif hale getirilir.

(3) Firmaların bu Yönetmelik kapsamında temsilcilik veya irtibat bürosu açtığıının tespit edilmesi halinde, yeterlik belgeleri 180 gün süre ile askıya alınır.

(4) Personelin 7 nci maddenin altıncı, yedinci, sekizinci veya dokuzuncu fıkraları kapsamına aykırı çalıştığıının tespit edilmesi halinde, yeterlik belgeleri 180 gün süre ile askıya alınır.

(5) Denetimler sonunda personelin veya çevre yönetim birimlerinin veya firmaların;

a) Yanlış veya yanıltıcı bilgi verdiğiinin veya belge düzenlediğinin tespit edilmesi halinde,

b) Çevre kirliliğine sebep olacak şekilde, işletmenin çevre yatırımı yapmamasına veya eksik yapmasına yol açacak durumları raporlarda belirtmediğinin tespit edilmesi halinde,

c) Ceza puanı toplamının son dört yıl içinde ikinci kez 100 ceza puanı olması halinde,

yeterlik belgeleri iki yıl süre ile iptal edilir.

(6) Personelin 13 üncü maddenin birinci fıkrası kapsamında yeterlik belgesini başkasına kiraladığının, sattığının tespit edilmesi halinde yeterlik belgesi iki yıl süre ile iptal edilir.

(7) Yeterlik belgelerinin vize işlemlerinin yapılmaması veya çevre yönetim birimi veya firmaların askı süresi sonuna kadar eksikliklerini tamamlamamaları durumunda askı süresi sonunda yeterlik belgeleri iptal edilir.

(8) Yeterlik belgelerinin askıya alınması veya iptal edilmesi halinde;

a) Yeterlik belgeleri askıya alınan veya iptal edilenler, Bakanlığın internet sitesinde ilan edilir.

b) Yeterlik belgelerinin askıya alındığı veya iptal edildiği tarihten önce; yetkili makama sunulan çevre izni veya çevre izin ve lisans işlemlerinin geçerli yeterlik belgesine sahip personel veya çevre yönetim birimi veya firma tarafından tamamlanmasına izin verilir.

(9) Beşinci fıkra kapsamında yeterlik belgesi iptal edilen firmaların sahibi veya ortağı olarak veya Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde adı bulunan diğer kişilerin, başka bir ticarî firma adı ve unvanı ile iki yıl süreyle çevre yönetimi hizmeti için yapacakları başvurular kabul edilmez.

(10) Altıncı fıkra kapsamında yeterlik belgesi iptal edilen personelin, adının bulunduğu Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile yapacağı firma yeterlik belgesi başvurusu iki yıl süre ile kabul edilmez.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Devir, Şube ve Temsilcilik, Müteselsil Sorumluluk ve Bildirimler

Devir, şube ve temsilcilik

 MADDE 13- (1) Yeterlik belgelerinin hiçbir suretle başkasına kiralanmasına, kullanılmasına, satılmasına, temsilcilik ve irtibat bürosu açılması için kullanılmasına izin verilmez.

(2) Çevre yönetimi hizmeti alımı sözleşmesi yapan firmalar, bu hizmeti başka firmalara devredemez.

(3) Firmaların şube açabilmeleri için, şube kuruluşunun Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilân edilmesi ve firmanın taşıyacağı bütün şartları ve yükümlülükleri şubenin de sağlaması zorunludur.

(4) Çevre yönetim birimlerinin şube açabilmesi için, personel ile ilgili yeterlik şartlarını ve yükümlülüklerini şubenin de sağlaması zorunludur.

(5) Şube açmak isteyen firmaların veya çevre yönetim birimlerinin 8 inci madde uyarınca Bakanlığa başvuru yapması gerekir.

Müteselsil sorumluluk

 MADDE 14- (1) Bu Yönetmelikte belirtilen yükümlülüklerin personel, çevre yönetim birimleri veya firmalar tarafından yerine getirilmemesi, çevre yönetimi hizmeti alanların sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

(2) Bir işletmede, çevre yönetim biriminin veya personelin yanında, çevre danışmanlık firmasından da çevre yönetimi hizmeti alınmış olması halinde, hizmet verenlerin tamamı bu Yönetmelikte belirtilen yükümlülüklerden aynı derecede sorumludur.

Bildirimler

 MADDE 15- (1) Bakanlıkça gönderilecek yazı veya bildirimlerin tebliğinde, başvuru sırasında sistemde kaydedilen iletişim adresleri dikkate alınır. Bu adreslerde değişiklik olması halinde bu değişikliği 30 gün içinde sistemde güncellemeyenlerin, daha önce kaydettiği iletişim adreslerine yapılan yazı veya bildirimler geçerlidir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Başvuru ücreti

 MADDE 16- (1) Yeterlik belgesi başvuruları ücrete tabidir. Bakanlığa yapılan yeterlik belgesi başvurusundan vazgeçilmesi halinde başvuru ücreti iade edilmez. Ancak ilk defa çevre yönetimi hizmeti yeterlik belgesi başvurusu yapacak personel için başvuru ücreti şartı aranmaz.

Asgari fiyat tarifiesi

 MADDE 17- (1) Bu Yönetmelik kapsamında işletmeler ile firmalar arasında yapılacak sözleşmeler, sözleşme süresine bakılmaksızın Bakanlığın belirleyeceği asgari fiyat tarifiesi dikkate alınarak yapılır. Firmalar tarafından birden fazla işletmeye çevre yönetimi hizmeti verilmesi halinde, fiyat her bir işletme için ayrı ayrı belirlenir. Bir yıldan daha uzun süreli yapılan sözleşmelerde, her hizmet yılı için bu maddede yer alan hükümler dikkate alınarak asgari fiyat belirlenir.

(2) Firmalar; çevre yönetimi hizmeti için Bakanlığın belirlediği asgari fiyat tarifiesinin altında bir fiyat uygulayamaz, ancak bu fiyat tarifiesi üzerinde bir fiyat tarifiesi uygulayabilir.

(3) İşletmeler ile firmalar arasında yapılacak sözleşmelerde belirtilen asgari fiyat üzerinden iade faturası düzenlenemez.

(4) Aylık asgari fiyat; sözleşmelerin imzalandığı tarihte geçerli olan, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca belirlenen katma değer vergisi hariç aylık net asgari ücretin Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 listesinde yer alan işletmeler için 1/2'sine, EK-2 listesinde yer alan işletmeler için ise 1/3'üne, var ise işletmenin her çevre izni veya çevre izin ve lisans konusu için ayrı ayrı olacak şekilde Bakanlıkça belirlenen çevre izin ve lisans birim fiyat bedellerinin yüzde beşi eklenerek hesaplanır. Bu fiyat hizmet verilecek her ay için ayrı ayrı belirlenir.

(5) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği EK-1 veya EK-2 listesinde yer almayan işletmeler için aylık asgari fiyat sözleşmelerin imzalandığı tarihte belirlenmiş olan aylık net asgari ücretin 1/3'ünden az olmayacak şekilde belirlenir.

(6) Aylık net asgari ücretin yıl içinde güncellenmesi halinde, aylık asgari fiyat bir sonraki aydan itibaren geçerli olmak üzere güncel aylık net asgari ücret dikkate alınarak hesaplanır.

(7) İşletmelerin mevcut çevre izni veya çevre izin ve lisans konularına yeni çevre izni veya çevre izin ve lisans konuları ilave edilecek ise ilave edilecek konuyla ilgili başvurunun Bakanlığın ilgili sisteminden yapıldığı tarihi takip eden sonraki aydan itibaren geçerli olmak üzere mevcut aylık asgari fiyata, ilave edilecek çevre izni veya çevre izin ve lisans konularının birim fiyat bedellerinin yüzde beşi de eklenerek yeni aylık asgari fiyat hesaplanır.

Düzenleme yapma

 MADDE 18- (1) Bakanlık gerekli gördüğü hallerde bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin düzenlemeler yapabilir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

 MADDE 19- (1) 30/7/2019 tarihli ve 30847 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevre Yönetimi Hizmetleri Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Önceden alınan belgelerin geçerliği

 GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce çevre yönetimi hizmeti yeterlik belgesi alan personelin belgeleri, belgede yer alan süre sonuna kadar geçerlidir. 9 uncu madde kapsamında süresi içinde vize başvurusu yapılması halinde yeterlik şartları devam eder, süresi içinde vize başvurusu yapmayanların yeterlik belgeleri iptal edilir.

(2) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce, firmada koordinatör olarak görev yapan personelin 6 ncı madde kapsamında çevre ile ilgili mesleki tecrübe şartını sağlaması, sistem üzerinde kaydının olması ve firmanın 4/5 oranında çevre mühendisi bulundurması koşulu ile talep edilmesi halinde sistem üzerinden o personelin koordinatör olarak atanmasına izin verilir.

Yükümlülüklerin sağlanması

 GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce çevre danışmanlık firması yeterlik belgesi almış firmalar 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen personel ile ilgili şartları bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren en geç 90 gün içinde sağlamakla yükümlüdür.

(2) 7 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen aylık faaliyet raporlarının ıslak imzalı olarak hazırlanmasına devam edilir. Ancak 1/1/2024 tarihinden itibaren, aylık faaliyet raporlarının ve aylık ziyarete ilişkin ön değerlendirmelerin sistem üzerinden kaydedilmesi, aylık faaliyet raporlarının işletme sahibi veya sorumlusu ile birlikte elektronik veya mobil imza ile sistem üzerinden imzalanması zorunludur.

(3) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce işletmeler ile çevre danışmanlık firmaları arasında yapılan sözleşmeler, 1/1/2023 tarihinden itibaren 17 nci maddede belirtilen asgari fiyat tarifesi esas alınarak yenilenir. Ancak asgari fiyata eşit veya bu fiyatın üzerinde ücret ile sözleşme imzalanması durumunda sözleşmenin yenilenmesine gerek yoktur.

Mevcut ceza puanları

 GEÇİCİ MADDE 3- (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce personel, çevre yönetim birimleri veya firmaların aldıkları ceza puanları bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren bir defaya mahsus silinir.

Yürürlük

 MADDE 20- (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

 MADDE 21- (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı yürütür.

NOT: Ekleri için lütfen [TIKLAYINIZ.](#)

-----0-----